

(не)Відомі українці, Які...

Видання склала і підготувала до друку
- провідний бібліотекар
ЦРБ ім.П.Тичини В.Кліщенко

Наша адреса:
Центральна районна бібліотека
ім. П.Тичини
вул. Митрополита Андрея
Шептицького,
тел. +38-093-204-99-19

Діаспора

Ці люди з (не)Відомими
прізвищами далекі одне від
одного в часі та відстані, але
сплетені українським корінням.
Вони, чи їхні батьки народилися
на нашій землі, а прославилися
далеко за її межами.
Їхні досягнення в усіх сферах, від
культури до точних технічних
наук, вплинули на формування
світових тенденцій.

Гайдемарі Стефанишин-Пайпер народилася у 1963 році в США, у сім'ї священника, якого нацисти вивезли зі Львівщини до Німеччини. У дитинстві Гайдемарі була членкинею Пласту в США та відвідувала пластові табори. Вона досить добре володіє українською мовою, адже змалку ходила до української недільної школи, навчалася українським народним танцям. Беручи шлюб, вона залишила українське прізвище, а чоловікове поставила на друге місце – Стефанишин-Пайпер. Пізніше в інтерв'ю “Голосу Америки” вона пояснить це так:

“Коли я виходила заміж, а це було у юному віці одразу після коледжу, я все ще залишалася у тісних зв'язках з українською громадою. Мій батько родом з України. Наша родина дотримувалася багатьох українських традицій. Ми ходили до української церкви. Я ходила в суботню українську школу... Належала до Пласту. Українська культура тоді була невід'ємною частиною мене”.

У 2007 році перший раз відвідала Україну, батьківщину батька та український родичів. Була нагороджена **Орденем княгині Ольги III ст.** Того ж року вона стала лауреаткою Всеукраїнської премії **“Жінка III тисячоліття” в номінації “Знакова постать”**.

У жовтні 2019 року Гайдемарі вдруге відвідала Україну. Цього разу вона виступила з лекціями у навчальних закладах Харкова, Києва, Житомира та Львова.

Ось така вона – американська астронавтка та **капітанка Військово-морських сил США** Гайдемарі Стефанишин-Пайпер, яка двічі підкорила Космос, розмовляє українською та любить Україну.

Під час **Євромайдану** акторка звернулася до українського народу, висловивши свою солідарність із демонстрантами в Києві.

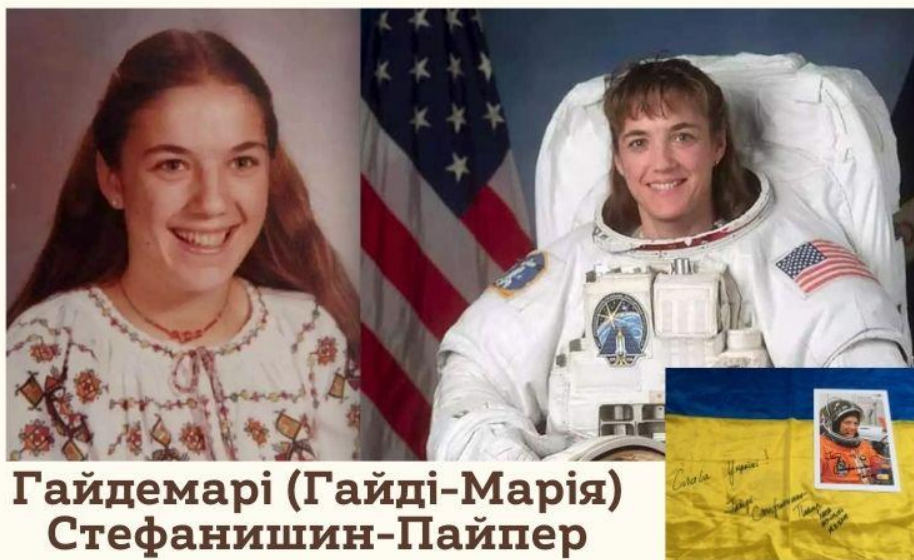
22 березня 2022 року Віра Фарміга опублікувала відео на своїй сторінці в Інстаграм в якому **зачитала вірш** українського поета **В. Симоненка** в оригіналі. Від початку російського вторгнення 2022 акторка також публікувала на своїй сторінці й інші дописи на підтримку України, зокрема рядки українського гімну.

**Луїс Барт Маєр,
уроджений
– Лазар Меїр**

СТВОРИВ “ОСКАР”

14

**Гайдемарі (Гайді-Марія)
Стефанишин-Пайпер**

**ПЛАСТУНКА, ЯКА ДВІЧІ
ПІДКОРИЛА КОСМОС І ПЕРША
УКРАЇНКА, ЩО ВИЙШЛА У
ВІДКРИТІЙ КОСМОС, ДЕ
РОЗГОРНУЛА ПРАПОР УКРАЇНИ**

3

Лазар Меїр народився 1884 року в Димері Київської губернії. Побоюючись погромів, адже тоді територія України перебувала в складі російської імперії, коли Лазарю було близько двох років, його сім'я емігрувала до США.

Початок - Маєр, за допомогою рідних і друзів, взяв в оренду і відновив зношений 600-місний «Gem Theater» у Хаверхіллі...

1924р. - корпорація «Метро-Голдвін-Маєр». Маєр як віцепрезидент із питань виробництва, базуючись у Лос-Анджелесі, ефективно керував **MGM** наступні 27 років. У 1925 році Маєр зробив свій найуспішніший фільм «Бен-Гур». При Маєрі MGM зробила багато успішних фільмів з дорогими акторами, такими як **Грета Гарбо, Кларк Гейбл, Спенсер Трейсі, Кетрін Хепберн, Лон Чейні, Джоан Кроуфорд, Джин Харлоу, Джуді Гарленд** і багатьма іншими. Сам Луїс Маєр став найвисокооплачуванішим найманим працівником у США, маючи семизначний дохід.

Маєр, співзасновник **Американської Академії кінематографічних мистецтв і наук**, яка щорічно влаштовує головну кінопремію **«Оскар»**, був удостоєний почесним «Оскар» і зіркою на Голлівудській алеї слави. **Журнал «Time»** обрав його як одного зі **100 найвпливовіших людей ХХ століття**. Маєр має зірку й на канадській Алеї слави. Театр Університету Санта-Клари в Каліфорнії названий на честь Маєра. **Луїс Маєр був багато разів зображений у художніх фільмах (в основному сатирично), зокрема в таких, як «Улюбленець», «Авіатор», «Смерть Супермена», «Відпустка за обміном» та інших.**

4

Пуллюй Іван Павлович

**ВІДКРИТТЯ „Х”-ПРОМЕНІВ.
ОТРИМАВ ПЕРШІ ВИСОКОЯКІСНІ
РЕНТГЕНОГРАМИ**

Віра Фарміга

13

**АКТРИСА, ЯКІЙ ВИПАВ
ШАНС ПРОСЛАВЛЯТИ
УКРАЇНУ В ГОЛЛІВУДІ**

Віра Фарміга народилася 1973 року, Кліфтон, округ Пассейк, Нью-Джерсі, США) — американська акторка, режисерка та продюсерка українського походження. Батько Фарміги народився в Україні, а виріс в Аргентині. До шести років Віра не говорила англійською. Вона відвідувала українську католицьку школу в місті Ньюарк, штат Нью-Джерсі, та виступала в гурті українського народного танцю, була вихованкою української скаутської організації «Пласт». Її сім'я належала до української греко-католицької церкви. У віці 12 років училася танцювати в українському ансамблі народних танців «Сизокрипі».

Хавкін Володимир Аронович

ВРЯТУВАВ ХХ СТОЛІТТЯ ВІД ЧУМИ ТА ХОЛЕРИ

- 12 **Валдемар Мордехай Волф Хавкін** народився у 1860 році в Одесі. Навчався в Одеському університеті (нині — Одеський національний університет імені І. І. Мечникова), звідки був відрахований за участь у політичній організації «Народна воля». Працював у лабораторії Іллі Мечникова спочатку в Одесі, а пізніше в Парижі. У Франції винайшов протихолерну вакцину. Уряд царської Росії відмовився застосовувати винахід політичного противника російської імперії. Після відмови використовувати протихолерну вакцинацію в низці країн Європи, Володимир Хавкін з 1896 року працював в Індії, де створив першу в історії вакцину проти чуми. Зусилля науковця знайшли підтримку в уряді Великої Британії. Досліди з винайденими вакцинами Хавкін найчастіше проводив на власному організмі. Володимир Хавкін обраний почесним членом багатьох наукових товариств та академій країн Європи й Азії.

Іван Пулюй народився 2 лютого 1845 року в містечку Гримайлів на Тернопільщині, а тоді Королівство Галичини та Володимирії, Австрійська імперія, в греко-католицькій родині заможного й освіченого господаря Павла Пулюя. У 1861—1865 рр. Павло Пулюй був бургомистром Гримайлова.

Будучи ще студентом першого року навчання, він переклав українською мовою підручник з геометрії для українських гімназій, хоч на той час таких ще не було. Цього ж 1865 р. Іван Пулюй вступив до **Греко-католицької духовної семінарії у Відні**, де поєднував навчання з перекладами духовної літератури українською мовою, і з цього приводу **1869 р. вперше зустрівся з Пантелеймоном Кулішем у Відні. Разом з П. Кулішем та І. Нечуй-Левицьким здійснив переклад Святого Письма українською мовою (І. Пулюй переклав Псалтир).**

Український австро-угорський фізик та електротехнік, винахідник, організатор науки, публіцист, громадський діяч. **Професор і ректор Німецької вищої технічної школи в Празі, державний радник з електротехніки Богемського королівства і Моравського маркграфства. Один з перших дійсних членів Наукового товариства імені Шевченка (з 1899 р.), почесний член Віденського електротехнічного товариства.**

Оскільки в Празі, де мешкала сім'я, не було українських шкіл, то Пулюй на літні місяці наймав для своїх дітей учителів української мови, давав відповідні оголошення до львівської газети «Діло».

Марія Башкирцева

ПЕРША В СВІТІ ЖІНКА, ЧІЇ КАРТИНИ ВИСТАВИЛИ В ЛУВРІ

6

Марія Башкирцева народилась у 1858 році та провела дитинство в селі Гавронці на Полтавщині. У 12 років разом із родиною переїхала у Францію – спочатку до Ніцци, а згодом до Парижа, де й провела решту свого короткого життя – у 25 років вона померла від туберкульозу.

Всього Марія Башкирцева лишила по собі понад 150 картин, 200 малюнків, ескізів та кілька скульптур. Її ім'я увіковічене на скульптурі «Безсмертя» у Люксембурзькому музеї – серед восьми інших видатних французьких мистців, які померли дуже молодими.

Але відома Марія Башкирцева перш за все як авторка «Щоденника», який вона вела з 12 років. Він був виданий у 1887 році і зробив Башкирцеву знаменитою. Унікальний документ епохи, амбітний «автопортрет мисткині замолоду» одразу став бестселером і був перекладений більшістю мов Європи.

Україна, Київ до кінця життя лишилися світлою мрією Лифаря. **«Навіть прекрасний блискучий Париж не зміг примусити мене, киянина, забути мій широкий, величавий Дніпро»**, – говорив він. Коли, вручаючи орден Почесного легіону, Шарль де Голль вкотре запропонував йому стати громадянином країни і звернувся до нього: «Мосє Лифар! Ви зробили для Франції стільки, скільки мало хто із знаменитих французів. Чи не час вам стати французом і за паспортом?». Лифар відповів: **«Широ вдячний, пане президенте, за вашу пропозицію. Але я ніколи не був і не буду французом, бо я українець і батьківщина моя Україна»**. Він так і залишився власником паспорту Нансена, «персоною без громадянства» – не міг зректися свого коріння, предків, землі, де він народився. Уже відлучений від театру, він одного разу прийшов до Гранд-Опера у вишиванці, а потім поділився найзаповітнішою мрією: «Мрію повернутися в Україну. Проте вдома мене, на жаль, ніхто не знає, а у Франції – забули». **Лифар завжди підкреслював своє українське походження.**

За життя в еміграції Сергій Лифар лише один раз побував у Києві – у 1961 році, і це було для нього великим щастям.

Ім'я генія балету Лифаря повернулося в Україну лише в середині 1990-х, не в останню чергу – зусиллями його вдови, графині Алефельд. Вона передала в дар Україні найбільші скарби з особистої колекції Лифаря: орден Почесного легіону, «Золотий черевичок», прикрашений діамантами, сценічні костюми, а також пуант Анни Павлової, валізу Сергія Дягілева, роботи Пікассо і Шагала, скульптурні портрети самого Сержа роботи скульптора Бельмондо – батька кінозірки.

11

Серж Лифар

Сергій
Михайлович
Лифар

з Києва

ЗАСНОВНИК АКАДЕМІЇ ТАНЦЮ ПРИ «ГРАНД-ОПЕРА» (ПАРИЖ)

Сергій Лифар народився у Києві 1904 року. У 8 років батьки віддали його вчитися до Імператорської Олександрівської Київської гімназії. Хлопчик був дуже талановитим, захоплювався музикою, співом, театром. У віці 16 років він став одним із учнів Броніслави Ніжинської, яка на той час заснувала балетну студію «Школа руху». Але вже за рік Серж Лифар був змушений покинути рідний Київ. Він більше не міг бачити на що перетворили більшовики його улюблений Київ та Україну. І Серж Лифар подався до Парижа.

Там він став засновником Академії танцю при «Гранд-Опера», ректором Інституту хореографії та Університету танцю Парижа, почесним президентом Всесвітньої ради танцю ЮНЕСКО. Сучасники називали його «богом танцю», «добрим генієм балету ХХ століття». За 26 років роботи в Опері Лифар виховав одинадцять зірок балету.

Український артист балету, балетмейстер, теоретик танцю, колекціонер та бібліофіл, відомий як один із найвидатніших танцівників ХХ століття.

Гостюючи у батька на Полтавщині, вона відвідала палац Кочубеїв у Диканьці – і зазначила у тому ж щоденнику, що «за красою парку, будівель Диканька може змагатися з віллами Боргезе і Дорія в Римі. Окрім невідомих і незамінних руїн, Диканька, мабуть, навіть багатша, це майже містечко... Шкода, що багато хто навіть не підозрює про існування цього міста».

За кордоном Марія бере участь у Паризьких салонах.. Для свого дебюту молода художниця обирає сміливий сюжет – вона зображає молоду жінку, що з інтересом схилилася над дуже модною, щойно опублікованою книгою «Питання про розлучення» Дюма.

Марія знала кілька іноземних мов, у 14 років читала в оригіналі Платона і Аристотеля. А з 13 років сама складала для себе програму навчання.

Проводячи її в останню путь, Гі де Мопассан (з яким вона листувалася деякий час) сказав: "Це

була єдина Троянда в моєму житті, чий шлях я всіяв би трояндами, знаючи, що він буде таким яскравим і таким коротким!"

Марію в Європі не забувають і досі. Її ім'я художниці викарбували на французькій статуї, яка символізує безсмертя, поряд з іменами найвизначніших французьких діячів культури. У Німечці одна з вулиць носить її ім'я, французи вшановують пам'ять про неї виставками її робіт. Окрім того, у Франції існує нагорода молодим художникам імені Марії Башкирцевої. Пам'ятають Марію і в Україні, особливо на її малій батьківщині та Полтавщині, де її іменем названо вулицю, школу, картинну галерею.

Гедвіга Єва Марія Кіслер

ВИНАХІДНИЦЯ WI-FI, GPS I BLUETOOTH.

Геді Ламарр

Геді Ламар (справжнє ім'я Гедвіга Єва Марія Кіслер) - народилася в 1914 році в Австрії. Її батько був банкіром, з єврейської сім'ї зі Львова, мати - родом з Будапешту. Неймовірна та смілива вродлива жінка, ікона кіно, За свій внесок у кінематограф Ламар удостоєна зірки на голлівудській Алеї Слави.

А ще вона активно почала займатися наукою. До власних знань додала те, що отримала під час першого шлюбу - знання про озброєння воєнного часу.

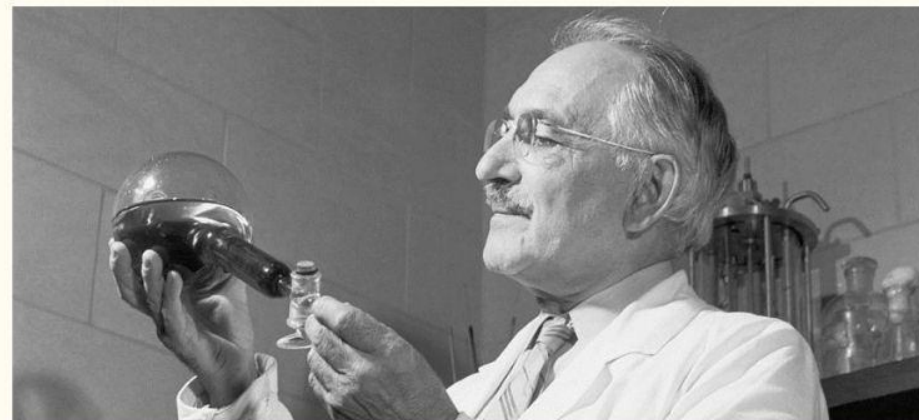
Геді Ламар можна назвати генієм, бо в її винахідницькому розумі майже цілодобово крутилися різні ідеї. Вона казала, що поліпшувати речі для неї так само природно, як і дихати.

Офіційної освіти чи підготовки вона не мала, була самоучкою. Однак це не заважало їй творити. У вільний від кіно час вона працювала над різними винаходами - поліпшення світлофора, таблетка, яка розчиняється у воді для створення газованого напою.

Під час другої світової війни Геді дізналася, що торпеди, які керувалися радіосигналами, можна легко збити з курсу. Вона захотіла створити радіосигнал, який неможливо відстежити або заглушити.

Цей винахід був важливим для військових, зокрема, він допомагав керувати торпедами.

На той момент технологію, створену Ламар, не визнали важливою і прибуток вона за свій винахід не отримала. Лише через декілька десятиліть її почали використовувати. А тоді жінці порадили використовувати свою красу, щоб продати військові облигації, а не мозок.

Зельман Абрахам Ваксман

НОБЕЛІВСЬКА ПРЕМІЯ З ФІЗІОЛОГІЇ І МЕДИЦИНИ «ЗА ВІДКРИТТЯ СТРЕПТОМІЦИНУ, ПЕРШОГО АНТИБІОТИКА, ЕФЕКТИВНОГО ПРИ ЛІКУВАННІ ТУБЕРКУЛЬОЗУ».

«Один з найвидатніших благодійників людства»

Зельман Ваксман народився 1888 року в містечку Нова Прилука Липовецького повіту на Київщині.

Здібності Зельман виявляв настільки дивовижні, що вже в підлітковому віці він (про що збереглися відомості) організував школу для малозабезпечених дітей-односельчан. Антибіотик **фрадіцин** Ваксман назвав на честь матері (**Фрадя**). Закінчив гімназію в Одесі. У 1911 році емігрував до США для вступу там в університет.

У 1916 році Ваксман отримує вчений ступінь "майстра" наук, а в 1918 році - ступінь доктора наук.

В першій половині ХХ століття туберкульоз був найпоширенішим інфекційним захворюванням. Щороку до числа хворих додавалося 5-7 мільйонів людей у світі, 2-3 мільйони помирали від туберкульозу. У зв'язку з загрозою нової світової війни небезпека епідемії туберкульозу різко зроста.

Після кількох років тестування і вдосконалення у 1946 році стрептоміцин почали широко використовувати в медицині.